

– створення та законодавче забезпечення системи мотиваційних стимулів антикорупційної поведінки поліцейських, що передбачатиме перехід від усталеної позиції комплектування поліції переважно людьми, які не мають стійкої економічної мотивації, а отже, не потребують високої оплати, до формування нової економічно детермінованої установки: чесна служба в поліції повинна бути не тільки престижною, а й матеріально привабливою;

– підвищення ефективності внутрішньовідомчого контролю через реалізацію принципу колегіальної відповідальності, що передбачає під час висунення обґрунтованих звинувачень у вчиненні правопорушень, пов'язаних з корупцією, проти будь-якого поліцейського обов'язкову перевірку з боку відповідних служб роботи його керівництва, колег і підлеглих;

– створення комплексної системи застосування превентивних антикорупційних механізмів, спрямованих не на усунення наслідків корупційних правопорушень, а їх реальне запобігання;

– запровадження на зразок провідних європейських країн відомчої системи аналізу ризиків різних напрямів поліцейської діяльності;

– прийняття Типових правил запобігання правопорушенням, пов'язаним з корупцією, що вчиняються поліцейськими (на зразок США), які передбачатимуть комплекс превентивних антикорупційних інструментів, спрямованих на здійснення фінансового контролю (перевірка декларацій, моніторинг способу життя), перевірку дотримання правил етичної поведінки поліцейським, функціонування антикорупційних обмежень, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів тощо;

– реалізація принципу прозорості кар'єрних сходів служби в поліції, який передбачатиме для кандидата на службу в поліцію можливість оцінити фінансовий (рівень грошового забезпечення, розмір пенсії) і статусний (престижність займаної посади, соціальні пільги та преференції членам сім'ї співробітника) переваги, що надаються співробітникам поліції (Франція);

– підвищення ефективності громадського контролю за діяльністю поліції громадськими неурядовими організаціями антикорупційного спрямування (на зразок США та Великої Британії);

– забезпечення значного грошового утримання та соціальних пільг, які значно перевищуватимуть середні по країні та унеможливуватимуть зловживання своїм службовим становищем (Німеччина);

– комплектування підрозділів поліції виключно на конкурсній основі (Китай);

– використання можливостей інформаційних технологій у запобіганні корупції в поліцейських підрозділах тощо [4, с. 181-183].

1. Мельник Р. С. Система адміністративного права України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2010. 415 с.

2. Коломоєць Т. О., Сінельник Р. В. Захисник у провадженні у справах про адміністративні правопорушення : монографія. Київ : Істина, 2008. 184 с.

3. Григоренко І. А. Зарубіжний досвід протидії службовим зловживанням та корупції в діяльності поліції. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 146-155.

4. Луговий В.О. Адміністративно-правовий механізм запобігання правопорушенням, пов'язаним з корупцією, що вчиняються поліцейськими : дис. канд. юрид. наук. : 12.00.07. Київ, 2019. 281 с.

УДК 343.35:351.746.2

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/127-130

Роман НЄДОВ

викладач кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ, СПРЯМОВАНИХ НА НЕЙТРАЛІЗАЦІЮ ДЕТЕКТИВАМИ НАЦІОНАЛЬНОГО АНТИКОРУПЦІЙНОГО БЮРО УКРАЇНИ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Відповідно до Конституції України посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією й законами України (ч. 2 ст. 19). Від реалізації цього положення значною мірою залежать ефективність

функціонування державного апарату, підприємств, установ та організацій усіх форм власності щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів юридичних осіб, а також своєчасного й справедливого вирішення різних соціальних питань. Однак службові особи у сфері публічного права нерідко вдаються до корупційних правопорушень, використовують надані їм службові повноваження та пов'язані з ними можливості з метою особистого збагачення, підриваючи авторитет державної влади [1, с. 1].

Сьогодні очевидним є недостатнє використання широкого потенціалу сил та засобів оперативно-розшукової діяльності з метою оперативно-розшукового забезпечення розслідування корупційних кримінальних правопорушень. Значною мірою зазначені проблеми потрібно пов'язувати у тому числі і з низькою ефективністю наукового забезпечення законодавчої та правоохоронної сфер.

Як показали результати вивчення наукових розробок авторів, основними завданнями оперативно-розшукового забезпечення процесу розслідування корупційних кримінальних правопорушень є: 1) нейтралізація протидії розслідуванню; 2) створення сприятливих умов для повного, всебічного і об'єктивного дослідження обставин справи.

Пропонуємо розкрити основні заходи оперативно-розшукової нейтралізації протидії розслідуванню корупційних кримінальних правопорушень.

Як зазначає С. Долженков, оперативно-розшукове супроводження кримінальних проваджень за фактами економічних злочинів являє собою організацію та здійснення комплексу заходів щодо пошуку та фіксації фактичних даних про протиправну діяльність у сфері економіки, які можуть бути доказами у цих справах, забезпечення повного, всебічного і об'єктивного дослідження обставин справи, безпеки свідків та потерпілих, окремих підозрюваних та обвинувачених, постійного інформування органів досудового розслідування про дії підозрюваних, обвинувачених та інших осіб, що спрямовані на негативний вплив на учасників кримінального судочинства з метою протидії встановленню істини у справі, викриттю місць зберігання нажитого злочинним шляхом майна, з метою забезпечення компенсації нанесеної шкоди та подальшого відшкодування збитків, а також нейтралізації впливу злочинного середовища на процес кримінального провадження [2].

Організація подолання протидії під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень повинна ґрунтуватися на характерних сучасних тенденціях корупційної злочинності, узагальненої практики протидії вказаній злочинній діяльності й відбуватися на основі чинного законодавства, застосування тактичних прийомів та методів, розроблених криміналістичною наукою та теорією оперативно-розшукової діяльності.

Як показали результати дослідження П. Жовтана, до дій в межах тактики оперативно-розшукового забезпечення розслідування корупційних кримінальних правопорушень можна віднести:

1) використання усього арсеналу оперативно-розшукових заходів і засобів для конспіративного встановлення:

- імовірного переліку місць, де може відбутися безпосередня передача предмета неправомірної вигоди (безпосередньо або через закладення до тайника);
- імовірних посібників вчинення злочину;
- можливих шляхів втечі службової особи, щодо якої проводиться спеціальний слідчий (оперативний) експеримент;
- імовірних засобів позбавлення від неправомірної вигоди (якщо це фізичний предмет);
- імовірних банків, електронних платіжних систем та конкретного обладнання, що може бути використане для безготівкової форми надання неправомірної вигоди;
- легенд, що можуть використовуватися для маскуванню факту надання неправомірної вигоди;

2) створення належних умов для одержання у конкретних місцях (незалежно від публічної доступності) на законних підставах фактичних даних, що в подальшому можуть бути визнані доказами;

3) забезпечення законного негласного документування дій усіх співучасників злочину та осіб, залучених до його вчинення;

4) перекриття можливих шляхів втечі службової особи, щодо якої проводиться спеціальний слідчий експеримент;

5) запобігання знищенню предмета злочину;

6) створення умов для фіксації фактичних даних про передачу неправомірної вигоди у безконтактний спосіб (через тайник або безготівкове перерахування коштів);

7) встановлення джерел доказів, на основі яких можна буде спростувати версії (легенди) підозрюваних (обвинувачених) про певні цивільно-правові стосунки, що стали причиною надання вигоди службовій особі (повернення вигаданого боргу, розрахунок за фіктивну покупку, відшкодування вигаданих збитків тощо) [3].

Злочинність завжди перебувала в полі зору дослідників, якісні та кількісні показники якої ставали закономірним відбиттям політичних, соціально-економічних, правових й інших процесів в суспільстві. Протидія, як закономірний процес розвитку злочинності, стала можливою у зв'язку із формуванням для цього передумов, що забезпечили не тільки її існування, а й подальше вдосконалення. Так протидія з поодиноких проявів, що ускладнювали діяльність суб'єктів розслідування, перетворилась на проблему, яка унеможливила реалізацію покладених на зазначених суб'єктів функцій, що в межах держави набувало суттєвого значення [4].

У наукових колах до засобів, які обирають злочинці з метою протидії здійсненню правосуддя, відносять:

- вплив на свідків і потерпілих з метою дачі свідчень, потрібних злочинцям;
- вплив на суддів, прокурорів, що підтримують державне обвинувачення, а також експертів та інших фахівців, що дають на судовому засіданні висновки з тих чи інших питань в економічній сфері;
- вплив на співробітників правоохоронних органів, які безпосередньо брали участь у проведенні досудового слідства;
- спроби прямого знищення і фальсифікації доказів, що викривають злочинців у вчиненні економічних злочинів;
- фізичне усунення основних свідків обвинувачення [2; 5].

Тактична складова займає особливе місце у загальній моделі подолання протидії розслідуванню кримінальних правопорушень і складається з низки різноманітних заходів та прийомів. Адже саме вони визначають лінію поведінки суб'єктів кримінального процесу, можливості розслідування злочину та суб'єктів протидії, що врешті-решт позначається на ефективності розслідування та притягнення винних до кримінальної відповідальності. І полягають ці заходи та прийоми у дозволеному законом процесуальному, тактичному, емоційно-вольовому та інтелектуальному впливі на осіб, які причетні до події злочину та володіють важливою доказовою інформацією, з метою припинення їхніх дій щодо перешкоджання діяльності слідчого у з'ясуванні доказів та забезпеченні безпеки осіб, які мають відношення до справи [6].

Вивчення практики нейтралізації протидії розслідуванню корупційних кримінальних правопорушень, а також аналіз наукових праць окремих авторів [2; 4; 6] дозволило нам визначити основні заходи, спрямовані на нейтралізацію детективами Національного антикорупційного бюро України протидії розслідуванню корупційних кримінальних правопорушень:

- уміле використання оперативної інформації про задуми щодо протидії розслідуванню, про передбачувані дії корупціонерів у цьому напрямі;
- активне і продумане використання при контактах із затриманими ефекту раптовості і розроблених для цієї ситуації оперативно-розшукових і криміналістичних прийомів;
- проведення, в разі потреби, оперативних комбінацій щодо захисту свідків і потерпілих від тиску на них злочинців, забезпечення їхньої безпеки;
- шифрування відомостей про свідків у процесуальних документах;
- використання спеціальних технічних засобів, що виключають безпосередній контакт свідків з підозрюваними й обвинувачуваними, при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій;
- проведення оперативних комбінацій для дезорієнтації злочинців щодо намірів детективів Національного антикорупційного бюро України;
- проведення оперативних комбінацій з метою введення у злочинне середовище дезінформації, що дозволяє зашифрувати правдиві джерела інформації, що надходить, сутність проведених слідчих (розшукових) дій;
- проведення заходів із забезпечення безпеки заявників і членів їхніх сімей;
- вирішення питання щодо взяття підозрюваних або обвинувачених під варту.

Звісно, вказаний перелік заходів, спрямованих на нейтралізацію детективами Національного антикорупційного бюро України протидії розслідуванню корупційних

кримінальних правопорушень, може змінюватися залежно від конкретної слідчої та оперативної ситуації. Однак його можна взяти за основу при плануванні заходів з оперативно-розшукового забезпечення розслідування корупційних кримінальних правопорушень.

Викладене дозволяє дійти до висновку, що основними заходами, спрямованими на нейтралізацію детективами Національного антикорупційного бюро України протидії розслідуванню корупційних кримінальних правопорушень, є: а) уміле використання оперативної інформації про задуми щодо протидії розслідуванню, про передбачувані дії корупціонерів у цьому напрямі; б) активне і продумане використання при контактах із затриманими ефекту раптовості і розроблених для цієї ситуації оперативно-розшукових і криміналістичних прийомів; в) проведення, в разі потреби, оперативних комбінацій щодо захисту свідків і потерпілих від тиску на них злочинців, забезпечення їхньої безпеки; г) шифрування відомостей про свідків у процесуальних документах; д) використання спеціальних технічних засобів, що виключають безпосередній контакт свідків з підозрюваними й обвинувачуваними, при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій; е) проведення оперативних комбінацій для дезорієнтації злочинців щодо намірів детективів Національного антикорупційного бюро України; є) проведення оперативних комбінацій з метою введення у злочинне середовище дезінформації, що дозволяє зашифрувати правдиві джерела інформації, що надходить, сутність проведених слідчих (розшукових) дій; ж) проведення заходів із забезпечення безпеки заявників і членів їхніх сімей; з) вирішення питання щодо взяття підозрюваних або обвинувачених під варту.

1. Заблоцький Ю. П. Виявлення та розслідування одержання службовою особою неправомірної вигоди : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ : НАВС, 2015. 20 с.

2. Долженков С. О. Оперативно-розшукове забезпечення кримінального судочинства підрозділами боротьби з економічною злочинністю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 18 с.

3. Жовтан П. В. Забезпечення оперативними підрозділами доказування одержання неправомірної вигоди службовою особою : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса : ОДУВС, 2015. 20 с.

4. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 424 с.

5. Чичирко С. В. Основи виявлення та розслідування окремих проявів корупційної діяльності у правоохоронних та судових органах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Одеса : ОДУВС, 2011. 21 с.

6. Ромців О. І. Особливості подолання протидії під час розслідування злочинів у сфері службової діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 226 с.

УДК 343.35

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/130-132

Леся ОВЧАРЕНКО

доцент кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань,
кандидат економічних наук, доцент

Арина КОТОВА

здобувач ступеня вищої освіти магістра
Навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії
внутрішніх справ

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РІВЕНЬ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Корупція є однією з найбільш серйозних і небезпечних соціальних загроз для країни, адже гальмує її розвиток та безпосередньо впливає на стабільність, безпеку, демократичну, політичну, економічну та соціальну систему держави. Наслідками корупції є втрати довіри до державних інститутів, послаблення судової та політичної систем, загрози належному функціонуванню ринкової економіки, поглиблення соціальної нерівності й порушення